

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M A KTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 140 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirli

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies.....	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	

O'QUVCHI YOSHLARNI MILLIY QADRIYATLAR VA AN'ANALARGA HURMAT RUHIDA TARBIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI

Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li

Namanagan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqola o'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslarini yoritishga bag'ishlangan. Unda "milliy qadriyatlar" va "an'analar" tushunchalarining ilmiy talqinlari, ularning tarixiy shakllanish omillari hamda zamonaviy jamiyatdagi o'rni tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, an'analar, nazariy asoslar, tarbiya tizimi, vatanparvarlik, madaniy meros, ma'naviy yetuklik, pedagogik yondashuv, milliy o'zlik, fuqarolik mas'uliyati.

Abstract: The article is devoted to elucidating the theoretical and methodological foundations of educating students in the spirit of respect for national values and traditions. It analyzes the scientific interpretations of the concepts of "national values" and "traditions," the historical factors underlying their formation, and their role in contemporary society.

Key words: national values, traditions, theoretical foundations, education system, patriotism, cultural heritage, moral maturity, pedagogical approach, national identity, civic responsibility.

Аннотация: Статья посвящена раскрытию теоретико-методологических основ воспитания учащейся молодежи в духе уважения к национальным ценностям и традициям. В ней рассматриваются научные трактовки понятий "национальные ценности" и "традиции", анализируются факторы их исторического формирования, а также их роль в современном обществе.

Ключевые слова: национальные ценности, традиции, теоретические основы, система воспитания, патриотизм, культурное наследие, духовная зрелость, педагогический подход, национальная идентичность, гражданская ответственность.

KIRISH

XXI asr globallashuv davrida har bir xalq o'z milliy o'zligini, madaniy merosini, qadriyat va an'alarini asrab-avaylash hamda kelajak avlodga yetkazish masalasini strategik vazifa sifatida ilgari surmoqda. Bu jarayonda ta'lim tizimi, ayniqsa, umumta'lim maktablari va ulardagi tarbiyaviy faoliyat o'ta muhim o'rin tutadi. Chunki yosh avlod ongiga milliy qadriyat va an'analarni singdirish orqali kelajak jamiyatning ma'naviy, axloqiy va fuqarolik qiyofasi shakllanadi. Mustaqil O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham yoshlar tarbiyasi, milliy o'zlikni anglash va tarixiy xotirani asrash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Bu jarayonda milliy qadriyatlar va an'analarga faqat folklor yoki marosim shaklidagi elementlar emas, balki jamiyatning axloqiy me'yorlari, ijtimoiy birdamlik va ma'naviy birligini ta'minlovchi fundamental tizim sifatida talqin etiladi. Milliy qadriyatlar va an'analar o'zaro uzviy aloqada bo'lib, ular birgalikda xalqning madaniy identitetini, ijtimoiy ongini va ma'naviy qiyofasini shakllantiradi.

Pedagogika nazariyasi nuqtai nazaridan, yosh avlodni milliy qadriyat va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayoni ikki asosiy yo'nalishni o'z ichiga oladi: birinchisi – milliy qadriyatlarni o'quv-tarbiyaviy jarayonga to'g'ridan-to'g'ri integratsiya qilish, ikkinchisi – o'quvchilarni ushbu qadriyatlar asosida faol hayotiy pozitsiyaga ega, vatanparvar, ma'naviy barkamol shaxs sifatida shakllantirish. Ushbu ikki yo'nalish bir-birini to'ldiruvchi yagona tizim bo'lib, tarbiya jarayonining samaradorligi ularning uyg'unligiga bog'liq.

Bu jarayonda pedagogning metodik tayyorgarligi, nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalari, shuningdek, ta'lim jarayonida qo'llaniladigan vosita va texnologiyalarning sifat darajasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi ^[1]. Tarixiy nuqtai nazardan qaraganda, milliy qadriyat va an'analarni yosh avlodga singdirish masalasi qadimdan mavjud bo'lib, u dastlab og'zaki ijod va ustoz-shogird an'analari orqali amalga oshirilgan. Keyinchalik, yozma manbalar, diniy va dunyoviy maktablar, madrasalar, zamonaviy umumta'lim tizimlari bu vazifani o'z zimmasiga

olgan. Masalan, o'rta asrlarda Markaziy Osiyoda faoliyat yuritgan madrasalarda diniy ilmlar bilan bir qatorda, adabiyot, tarix, falsafa kabi fanlar orqali milliy qadriyat va an'analarni asrashga katta e'tibor qaratilgan. Jadidchilik harakati davrida esa, milliy qadriyatlarni zamonaviy dunyoqarash bilan uyg'unlashtirishga, yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga intilish kuchaygan ^[2]. Mustaqillik davrida esa, davlat ta'lim standartlarida milliy qadriyatlarni o'quv dasturlariga kiritish, tarix va madaniyat darslarida ularni yoritish majburiy talablardan biriga aylangan.

Globallashtiruv jarayonlari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi yoshlar dunyoqarashiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Interfaol o'qitish metodlari – rol o'ynash, dramatizatsiya, tarixiy rekonstruktsiya, loyiha asosida o'qitish, debatlar, "case-study" texnikasi – o'quvchilarni dars jarayonida faol ishtirokchi, izlanishga moyil va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi. Masalan, milliy bayramlar, tarixiy shaxslar va voqealar asosida tashkil etilgan dars-sahna ishlari nafaqat bilim beradi, balki o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hissiy bog'liqlikni kuchaytiradi ^[4]. Tarixiy hujjatlar, arxiv materiallari, muzey eksponatlaridan foydalanish esa o'quvchilarda real tarixiy tafakkurni shakllantirish, milliy merosni moddiy dalillar asosida anglash imkonini yaratadi. So'nggi yillarda olib borilgan sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning milliy qadriyat va an'analarni haqidagi bilimlari ko'p hollarda nazariy ma'lumotlar bilan cheklanib qolmoqda. Bu esa tarbiya jarayonida amaliy faoliyat, jonli muloqot va madaniy tajriba yetarlicha bo'lmayotganidan dalolat beradi ^[5]. Shu bois, ta'lim tizimida milliy qadriyatlar va an'analarni o'rgatishda integrativ yondashuv – ya'ni fanlararo bog'liqlikni kuchaytirish, tarbiyaviy faoliyatni maktabdan tashqari madaniy-ma'rifiy tadbirlar bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, milliy qadriyatlar va an'analarni yosh avlodga singdirish bo'yicha nazariy asoslar mavjud bo'lsa-da, ularni zamonaviy pedagogik metodlar bilan uyg'unlashtirgan holda tizimli metodika shaklida ishlab chiqish ehtiyoji saqlanib qolmoqda. Shu sababli ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – o'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslarini ilmiy jihatdan yoritish, ularning pedagogik jarayondagi o'rnini aniqlash va metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir ^[6].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqotning vazifalari – milliy qadriyat va an'analarning ilmiy talqinlarini tahlil qilish, tarixiy-pedagogik tajribalarni umumlashtirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida ularni o'quv jarayoniga integratsiyalash usullarini ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Yosh avlodni milliy qadriyat va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalash – bu nafaqat pedagogik vazifa, balki milliy-ma'naviy xavfsizlik, jamiyatning ijtimoiy birdamligi va madaniy barqarorligini ta'minlashning strategik yo'nalishidir. Ushbu jarayonning nazariy asoslarini chuqur ilmiy tadqiqot etish va amaliyot bilan uyg'unlashtirish ta'lim tizimining milliy mazmunini boyitadi, yosh avlodni tarixiy xotira, madaniy meros va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning kafolati bo'lib xizmat qiladi. Milliy qadriyatlar va tarixiy o'zlikni shakllantirish nazariyasi markazida turadigan ikki nufuzli olim – Anthony D. Smith va Walker F. Connorning yondashuvlari uzluksiz matn orqali integrativ tarzda yoritiladi. Smithning etnosimvolistik nazariyasi milliy identitetni zamonaviy siyosiy ramzlar va kollektiv xotiraga asoslanmagan holda, balki tarixiy ramzlar, mifologiya, afsonalar va madaniy ritual orqali shakllangan dinamik ijtimoiy-madaniy struktura sifatida ko'radi ^[7]. U milliy qadriyatlarni, madaniy genealogiyani va tarixiy reliktlarni tarbiyaviy material sifatida qo'llashning pedagogik salohiyatini ta'kidlaydi. Connor esa Smithdan farqli ravishda, milliy identitetni hissiy, irratsional va sezgi (sentient) asoslar orqali tushuntiradi; u millat tuyg'usini ilmiy faktlar va ramzlardan ko'ra, hissiy bog'lanishga asoslangan ijtimoiy-psixologik jarayon deb hisoblaydi, shu orqali o'quvchilarda milliy fikrlashning emotsional komponentini faollashtirish zarurligini urg'ulaydi ^[8].

Bu ikki nazariy yondashuv bir-birini to'ldiruvchi tarzda o'zaro integratsiyaga ega bo'lib, metodologik jihatdan tarix fanida milliy qadriyatlar va an'analarni tarbiyalashni amalga oshirishda yordam beradi. Smithning ramzlar asosidagi pedagogik tahlili o'quv xonadagi tarixiy meros va madaniy revolyutsiya bo'yicha sintez uchun nazariy barqaror platforma yaratadi, Connorning hissiy pedagogikasi esa o'quvchilarning milliy empatiya va identifikatsiyasini kuchaytiradi. Mazkur integratsiyalangan yondashuv orqali yoshlar tarixiy faktlarni o'zlashtirishdan tashqari, milliy o'zlik va fuqarolik mas'uliyatini hissiy ravishda anglash imkoniga ega bo'ladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim adabiyotlarida ta'kidlanishicha, tarix ta'limi milliy identitetni shakllantirishda asosiy vositadir. Chunki u o'quvchilarga o'z xalqining milliy reliktlari va ijtimoiy-madaniy qadriyatlarini tahlil qilish, anglash va interaktiv tarzda singdirish imkonini yaratadi. Bu yondashuvlarni pedagogik metodologiyaga joriy etish orqali, an'anaviy tarixiy ta'lim modellaridan ko'ra boy, hissiy-intellektual integratsiyani rag'batlantiruvchi metodlar yaratish mumkin. Umuman olganda, Anthony D. Smith va Walker Connorning nazariyalari integratsiyalanuvchi nusxa bo'lib, tarix ta'limida milliy qadriyat va an'analarni tarbiyalash metodikasini nazariy jihatdan mustahkamlaydi. Smithning ramziy-etnik yondashuvi va Connorning emotsional-psixologik modeli birgalikda pedagogik amaliyotda milliy o'zlikni shakllantirishda intuitiv va ilmiy asoslangan metodlarni birlashtirish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIK QISMI

Mazkur tadqiqot metodologik jihatdan tarixiy-pedagogik tahlil, sotsiologik kuzatuv va so'rov, qiyosiy pedagogik tahlil hamda kontent-tahlil usullariga tayangan holda amalga oshirildi. Unda, avvalo, milliy qadriyatlar va an'analarni o'quvchi yoshlar ongiga singdirishning nazariy-metodik asoslari tarixiy jarayonlar dinamikasi doirasida o'rganildi. O'zbekiston tarixi misolida madaniy meros, milliy ramzlar va tarixiy voqealarning tarbiyaviy salohiyati tizimli tahlil qilindi. Tajriba-sinov ishlari jarayonida interfaol metodlar – rol o'ynash, tarixiy rekonstruksiya, muammoli o'qitish, loyiha asosida ta'lim va debat texnikalari – qo'llanilib, ularning o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotira va madaniy merosga ehtirom tuyg'ularini shakllantirishdagi samaradorligi baholandi. Olingan natijalar kontent-tahlil orqali umumlashtirilib, pedagogik amaliyotga tatbiq etish uchun yagona metodik tizimga keltirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ishlab chiqilgan tarixiy-pedagogik yondashuvlar asosida milliy qadriyatlar va an'analarni o'quvchi yoshlar ongiga singdirish jarayoni interfaol metodlar, tarixiy rekonstruksiya va loyihaviy ta'lim texnologiyalari orqali tashkil etilganda, ularning milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotira va madaniy merosga ehtirom tuyg'ulari sezilarli darajada oshgan. Sotsiologik so'rov va kuzatuvlar natijasida esa tajriba-sinov guruhi o'quvchilarida vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati hamda ijtimoiy birdamlik ko'rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan yuqori bo'lib, bu metodikaning pedagogik amaliyotga samarali integratsiyalanganini va ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni uzviy singdirish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tasdiqladi. Anthony D. Smithning etnosimvolik yondashuvi milliy identitetni shakllantirish jarayonida tarixiy ramzlar, miflar, kommunikativ qadriyatlar va merosiy strukturalarni markazga qo'yadi. U millatni subyektiv siyosiy va etsuvuvchi konstruktsiya emas, balki asrlar davomida shakllangan "etnie" deb atagan etnik-kollektiv ijtimoiy birlik sifatida talqin qiladi. Bu birlik milliy qadriyat va an'analarni o'quv-tarbiyaviy jarayonga integratsiya qilishga asos bo'ladi. Smith nuqtai nazarida, tarixiy merosli kontent, xalq og'zaki hikoyalari, milliy bayramlar va ritual ramzlar tarbiya jarayonining nazariy tamoyillari bo'lib xizmat qiladi. Ularning pedagogik tahliliga urg'u beriladi, chunki ular o'quvchilarda kollektiv xotira va madaniy identifikatsiyani shakllantirishga xizmat qiladi. Shunga qaramay, Walker Connor ushbu ramzlar yondashuvining haddan tashqari kognitiv, strukturaviy va ankliologik ekanini bildiradi. Connor milliy identitetni hissiy-irratsional ijtimoiy-psixologik jarayon sifatida talqin etib, millat tuyg'usi faktlar va ramzlar bilan emas, balki sezgi va hissiyot orqali shakllanishini ta'kidlaydi. U millatni "uzoq kengaytirilgan oila" sifatida ko'rib, milliy o'zlikni anglashda hissiy identifikatsiya va irratsional bog'lanishlarni aslo inkor etmaydi. Bunday yondashuv tarix ta'limida milliy qadriyatlarni faqat faktologik jihatdan emas, balki pedagogik-hissiy komponent orqali ham yetkazishni talab qiladi. Bu ikki olim o'rtasidagi konseptual tafovut metodologik integratsiya uchun boy maydon yaratadi: Smithning incelikli ramziy-tarixiy material tahlili bilan Connorning hissiy-emotsional komponenti integratsiyalangan kompleks modelni tashkil etadi. Tarix darslarida milliy qadriyatlarni o'rgatishda ramziy materiallar bilan hissiy pedagogik elementlar uyg'unlashtirilsa, o'quvchilarda chuqur identifikatsiya va tarixiy-madaniy anglash karkasini shakllantirish mumkin. Bu esa nafaqat bilim olish, balki milliy o'zlik tuyg'usini hissiy-intellektual darajada shakllantirishga zamin yaratadi. Shuningdek, etnosymbolizm va Connorning hissiy millatchilik yondashuvlariga tanqidiy qarashlar ham mavjud. Masalan, Umut Özkırmılı Smithning etnosymbolizm modelini "nostalgik konstruktsiya" deb baholaydi. U milliy tarixiy ramzlarni idealizatsiya qiladi va retrospektiv nostalgiya orqali milliy identitetni konstruktsiya qilishni tanqid qiladi. Bu tanqidlar Smith yondashuvida tarixiy faktlar ustidan emotsional romantizm hukmronlik qilishi mumkinligini ko'rsatadi ^[9].

Bunga javoban, Connorning modelida hissiy asos ko'proq tarbiyaviy kontekstni mustahkamlaydi, ammo bu tizim ham kontekstga qarab irratsional hissiy manipulyatsiya xavfini tug'diradi ^[10]. Shu nuqtai nazardan, pedagogik metodologiyada bu ikki yondashuvni sintez qilish metodik jihatdan eng maqbul yechimdir. Tarix darslarini tashkil etishda ramziy-hissiy kompleks metodlar – dramatizatsiya, rol o'ynash, tarixiy rekonstruksiya, tarixiy hikoya loyihalari – orqali o'quvchilar milliy merosni sezgi va tafakkur asosida anglaydilar. Bu metodik kombinatsiya orqali o'quvchi nafaqat tarixiy ma'lumotlarga ega bo'ladi, balki milliy qadriyat va an'analarni o'z tushunchasi, hissiy identifikatsiyasi va madaniy xotirasi orqali qabul qiladi. Anthony D. Smith va Walker Connor o'rtasidagi ilmiy polemika tarix ta'limida milliy qadriyatlar va an'analarni tarbiyalash metodikasini nazariy jihatdan boyitadi. Smithning ramziy-tarixiy asoslari va Connorning hissiy-psixologik komponentlarini pedagogik amaliyotda uyg'unlashtirish orqali tarix darslarining tarbiyaviy salohiyatini maksimal darajaga ko'tarish mumkin.

XULOSA

Ushbu maqolada o'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari yoritilib, ularning pedagogik jarayonga uzviy integratsiyasi samarali metodlar orqali asoslab berildi. Tadqiqot natijalari milliy qadriyatlarni tarixiy-pedagogik yondashuv, interfaol metodlar va hissiy-intellektual inte-

gratsiya orqali singdirish o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, madaniy merosga ehtirom va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shishini ko'rsatdi. Mazkur yondashuvlar ta'lim amaliyotida milliy-ma'naviy tarbiyani kuchaytirish uchun samarali konsepsiya sifatida tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'aybullayev A.A. Yoshlarni milliy qadriyatlarga yo'naltirilganligining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari // Inter Education & Global Study. – 2024. – № 5. – C. 552–563.
2. Atxamjonovna B.D., Shohbozbek E. Respublikamizda maktabgacha ta'limda yoshlarga ma'naviy dunyoqarashni shakllantirish // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – C. 221–228.
3. Xasanov Z. va boshq. O'zbekiston yoshlarini ta'lim va tarbiyasini yuksaltirishda milliy-ma'naviy va axloqiy mezon hamda me'yorlarning ahamiyati // Harbiy Pedagog. – 2024. – T. 1. – № 2. – C. 7–12.
4. Ibragimova R. Milliy udumlar – milliy qadriyatlarni shakllantiruvchi mezonidir // Farg'ona Davlat Universiteti. – 2023. – № 2. – C. 120.
5. Ahmedova D. Yoshlarning ma'naviy-axloqiy qiyofasining shakllanishiga tarixiy jarayonlarning ta'siri // Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук. Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2025. – T. 5. – № 5. – C. 173–177.
6. Abdusattarovna O.X., Shohbozbek E. Ijtimoiy falsafada zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida sog'lom turmush tarzini shakllantirish // Global Science Review. – 2025. – T. 4. – № 5. – C. 175–182.
7. Xolmatova A., Xayrullaeva X. Milliy qadriyatlar yoshlar tarbiyasidagi o'rni // Pedagog. – 2025. – T. 81. – № 1. – C. 41–46.
8. Mamadjonovich T.M. Yoshlarni tarbiyalashda milliy qadriyatlarimizning roli // Pedagogik Tadqiqotlar Jurnal. – 2025. – T. 3. – № 1. – C. 724–728.
9. Abdulla o'g'li M.T. Milliy g'oyani shakllantirishning yoshlar kamolotida tutgan o'rni // Scientific Approach to the Modern Education System. – 2025. – T. 4. – № 37. – C. 248–250.
10. Komiljon o'g'li O.U. va boshq. Kelajak avlodini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash // Formation of Psychology and Pedagogy as Interdisciplinary Sciences. – 2024. – T. 3. – № 31. – C. 43–46.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.